

Február 3-án P. Kováč osztályvezető többször elismételte Varga elvtársnak, hogy zsákutcába kerültek, nem látnak kiutat. Majd olyasmit hangoztatott, hogy két elnökségi határozat után nehéz újabb változtatást kieszközölni. (Azóta olyan értesülésünk van, hogy a Sajtóosztály javaslatot tesz az elnökségnek mindhárom lapnak az év végéig való megmaradására.)⁵²⁷

Összefoglalva elmondható, hogy az utóbbi időben megfigyelhető olyan intézkedések, amelyek az itt élő – elsősorban magyar – kisebbség jogainak korlátozásra irányulnak. A párt e téren folytatott politikájában változást nem tapasztalunk. A párt- és állami apparátusban azonban még tevékenykednek olyan nacionalista beállítottságú személyek, akik felmérték a helyzetet, s az adott helyzetben a már ismertetett okok miatt befolyást tudnak gyakorolni az egyes párt- és állami vezetőkre. S amíg a legfelsőbb vezetők erre nem figyelnek fel, s amíg az itteni magyarság vezetői között megosztottság uralkodik, a szlovák nacionalizmus hívei eredményeket tudnak elérni.

Jelentésünk a párt- és állami apparátus egy sor vezető munkatársával folytatott beszélgetés alapján készült.

Bratislava, 1971. február 11.

Varga Ferenc
főkonzul h[elyett]

MOL, KÜM-TÜK, 1971-Csehszlovákia, 38. d., 00679/1-1971, gépelt, a szerző által aláírt tisztázat

148

Pozsony, 1971. március 8. Varga Ferenc pozsonyi magyar konzul jelentése arról, hogy a lemondatott Dobos Lászlót a szlovák pártvezetés döntése értelmében nem Lőrincz Gyula, hanem Fábry István fogja felváltani a Csemadok elnöki tisztségében.

SZIGORÚAN TITKOS!

Szám: 27/1/1971/Szt.

Bratislava, 1971. március 8.

Készült: 5 példányban.

Tárgy: Új elnökjelölt a Csemadok élére

Kapják: 3 pld. Központ.

1 pld. Nagyköv. Prága.

H. sz.: 27/1971/Szt.

1 pld. saját

527 Az SZLKP KB Elnöksége 1971. február 16-án a három magyar hetilap további megjelentetéséről határozott. (SNA, ÚV KSS, 1277. k.)

Hivatkozott jelentésünkben⁵²⁸ részletesen beszámoltunk a Csemadok helyzetéről. Azóta az SZLKP KB Kulturális Osztálya mellett létrehozott bizottság ismét foglalkozott a szerv 1968–69-ben kifejtett tevékenységének az értékelésével, s a korábbi értékelő anyagokhoz viszonyítva jobban kiemelte Dobos elnök és Szőke volt vezető titkár munkájának a negatívumait.

A fentieknél azonban jelentősebb esemény, hogy az SZLKP KB Elnöksége határozatot hozott az új elnök személyére vonatkozóan.⁵²⁹

A korábban ismertetett személyi harcok olyan irányban fejlődtek, mintha a Lőrincz Gyulát támogatóknak sikerülne céljukat elérni, s őt a Csemadok elnöki tisztségére jelölni. Sokak várakozása ellenére azonban az SZLKP KB Elnöksége Fábry István, a Szlovák Nemzeti Tanács alelnöke mellett döntött. Nevezett a jelöléssel egyetértett.

Véleményünk szerint a döntés helyes. Fábry István 1968–69-ben szilárdabban megállta a helyét, mint Lőrincz Gyula. (Az Új Szó akkori számai, amelynek Lőrincz Gyula akkor is főszerkesztője volt, sok esetben nagyon káros cikkeket jelentetett meg. Negatívum az utóbbinál az is, hogy személyes érdekeit időnként az itteni magyarság érdekei elé helyezi.) Kétségtelen, hogy Lőrincz Gyula lényegesen képzetesebb Fábry Istvánnál, ez utóbbi osztályöntudata azonban szilárdabb.

Várható, hogy a közeljövőben Dobos Lászlót lemondatták (jelenleg kórházban van) és a Csemadok Központi Bizottsága Fábry Istvánt választja meg új elnökének. Számítani lehet más vezetők – köztük esetleg a jelenlegi vezető titkár – személyében történő változásokra is.

A fenti témához szeretnénk még hozzáfűzni azt a megjegyzésünket, hogy a Népszabadság február 27-i számában megjelent beszélgetést Dobos Lászlóval a jelenlegi helyzetben nem tartjuk szerencsés kezdeményezésnek. Az SZLKP KB vezetősége és más elvtársak szemében úgy tűnhet, mintha Budapestről kívánnák Dobos László nagymértékben meggyengült pozícióját erősíteni. Erre – ha nem is ezekkel a szavakkal – Fábry István elvtárs is külön felhívta a figyelmünket.

Varga Ferenc
konzul

MOL, KÜM-TÜK, 1971-Csehszlovákia, 38. d., 00679/2-1971, gépelt, a szerző által aláírt tisztázat

528 Lásd a 147. sz. dokumentumot.

529 Az SZLKP KB Elnöksége 1971. február 23-án határozott arról, hogy Dobos Lászlót Fábry István váltsa fel a Csemadok KB elnöki tisztségében. (SNA, ÚV KSS, k. 1283, a. j. 98.)

Pozsony, 1972. január 7. Bjelik György pozsonyi magyar főkonzul jelentése a szlovákiai magyarság helyzetének alakulásáról, amelyben beszámol a nemzetiségi szervek leépítéséről és a Csemadok pozíciójának meggyengüléséről.

SZIGORÚAN TITKOS!

3/Szt/1972.

Előadó: Varga Ferenc konzul

Készült: 5 példányban.

Kapják: 3 pld. Központ.

1 pld. Nagyköv. Prága.

1 pld. saját

Bratislava, 1972. január 7.

Tárgy: A szlovákiai magyarság helyzetének alakulása.

Mell.: 2 db.

A 144/1968. sz. alkotmányjogi rendelet első alkalommal biztosított kollektív jogot a Csehszlovákiában élő nemzetiségek részére. E törvény alapján jöttek létre Szlovákiában a különböző intézmények: az SZSZK Kormányának Nemzetiségi Tanácsa és Titkársága, továbbá a Szlovák Nemzeti Tanács Nemzetiségi Bizottsága.

A nemzetiségekről szóló alkotmányjogi rendelet csupán keret, amelyet konkrét törvényekkel kell megtölteni. A nemzetiségi szervek azóta különböző törvénytervezeteket készítettek és azokat eljuttatták az illetékes párt- és állami szervekhez, ígéretek is kaptak – köztük Husák elvtárstól is – hogy a Szlovák Nemzeti Tanács mikor tárgyalja meg, s emeli törvényerőre ezeket a javaslatokat. Azóta eltelt több mint három év, a keretnek konkrét törvényekkel történő megtöltésére azonban ez ideig nem került sor. S míg kezdetben az illetékes személyek dátumokat emlegettek, ma már ilyen ígéretet nem is tesznek. Ez a kérdés lekerült a napirendről.

Az említett intézmények közül a Szlovák Nemzeti Tanács Nemzeti⁵³⁰ Bizottsága különböző átszervezések után elhalt.

Az SZSZK Kormányának Nemzetiségi Tanácsát 1970 őszén átszervezték. Az eltávolított Dobos László volt tárca nélküli miniszter helyett a tanács elnöke Štefan Sádovský akkori miniszterelnök-helyettes lett (nevezett azóta jobboldali opportunista magatartásáért minden párt- és állami funkcióból menesztették és jelenleg a tejipari vállalat előadója). Sádovský már a tagok összeválogatásánál (9 szlovák, 6 magyar és 3 ukrán) arra törekedett, hogy a tanács tevékenységét megbénítsa. Célját el is érte: A tanács egy évi fennállása alatt egyszer ülésezett, minden eredmény nélkül.

Ilyen előzmény után az SZSZK Kormány Július Hanus miniszterelnök-helyetessel az élen 1971 októberében új összetételű tanácsot hozott létre (névsor mellékelve).⁵³¹ A tanács működésének szabályozására a kormány új működési szabályzatot fogadott el, amely meghatározza annak helyét, fő feladatait, munkamódszerét, összetételét, tagjainak jogait és kötelességeit, tevékenységének szakmai biztosítását (különböző intézmé-

530 Helyesen: Nemzetiségi.

531 A mellékleteteket nem közöljük. Az 1971. október 13-án kinevezett új összetételű Nemzetiségi Tanács magyar tagjai Agócs Vilmos, Fehér Zdenka, Ferencz Dezső, Krocshány Dezső, Lőrincz Gyula, Mag Gyula, Nyári István, Rác Olivér, Varga Ernő és Sziegl Ferenc voltak.